

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра правоохоронної діяльності та спеціальних
юридичних дисциплін

07-01-153М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних завдань та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Юридична клінічна освіта»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІ права
Протокол № 02 від 26.09.2024 р.

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Юридична клінічна освіта» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Рогозіннікова К. С. – Рівне : НУВГП, 2023. – 40 с.

Укладач: Рогозіннікова Катерина Сергіївна, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Гришко Вікторія Іванівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Міщук І. В.

Попередня версія методичних вказівок: 07-04-121М

ЗМІСТ

Передмова	3
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА	3
1.1. Опис освітньої компоненти.....	3
1.2. Тематика практичних занять.....	9
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	10
1.4. Критерії та шкала оцінювання	10
2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	13
3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	32
4. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	34
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	37

© К. С. Рогозіннікова, 2024
© НУВГП, 2024

Передмова

Шановні студенти!

Навчальна дисципліна «Юридична клінічна освіта» є важливою складовою юридичної освіти, яка забезпечує студентам можливість поєднувати теоретичні знання з практичними навичками в юридичній практиці. Студенти отримують можливість працювати під керівництвом викладачів і практикуючих юристів у юридичних клініках, де можуть надавати безкоштовні юридичні послуги громаді. Навчальна програма часто включає симуляцію судових процесів, що дозволяє студентам отримати досвід у проведенні судових справ. Здобувачі освіти навчаються критичному мисленню, комунікаційним навичкам, а також етичним аспектам роботи юриста. Юридична клінічна освіта також підкреслює важливість соціальної відповідальності юристів, допомагаючи їм усвідомити роль юриста у суспільстві.

Ця дисципліна сприяє розвитку не лише професійних знань, а й соціальних навичок, які є критично важливими для успішної кар'єри в юридичній сфері.

Пропоновані методичні вказівки допоможуть зорієнтуватись при підготовці до практичних занять, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, організувати самостійну роботу.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Метою навчальної дисципліни «Юридична клінічна освіта» є підготовка студентів до професійної юридичної діяльності через поєднання теоретичних знань з практичними навичками, що отримуються в умовах роботи юридичних клінік. Формування у студентів навичок застосування теоретичних знань

у реальних правових ситуаціях, зокрема шляхом участі в консультуванні клієнтів і вирішенні юридичних питань. Забезпечення розвитку важливих для юриста навичок - аналізу правових проблем, судового представництва, складання юридичних документів та комунікації з клієнтами. Сприяння ефективній інтеграції студентів у юридичну професію через ознайомлення з реальними умовами роботи, правовими процесами та вимогами до юриста.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Забезпечити студентів можливістю вирішення реальних юридичних питань, консультування клієнтів, підготовки юридичних документів (договорів, позовів тощо).

2. Сформувати у студентів навичок аналізу правових ситуацій, роботи з клієнтами, а також представництва їх інтересів у суді або під час правових консультацій.

3. Формування етичних принципів у правовій діяльності, таких як конфіденційність, професійна відповідальність, дотримання прав людини.

4. Забезпечення доступу до правосуддя малозахищеним верствам населення шляхом надання безкоштовної юридичної допомоги під керівництвом викладачів.

5. Вміння ефективно спілкуватися з клієнтами, колегами та представниками правових органів, а також здатність працювати в команді.

6. Вироблення вміння правильно складати юридичні документи, зокрема, договори, позовні заяви, скарги та інші правові акти.

7. Виконання наукових досліджень у сфері права, що сприяє поглибленню знань студентів та розвитку критичного мислення.

Компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК16. Здатність до ініціативності, генерування нових ідей, адаптації та дій у нових ситуаціях.

ЗК17. Здатність володіти навичками публічних виступів, ведення переговорів, професійної та наукової дискусії, підготовка та демонстрація результатів дослідження.

ЗК18. Здатність мобілізувати ресурси, організувати та планувати власну діяльність.

ЗК19. Вміння працювати з даними, володіти інформаційною грамотністю, комунікацією та взаємодією у цифровому суспільстві.

ЗК20. Вміння працювати з даними, володіти інформаційною грамотністю, комунікацією та взаємодією у цифровому суспільстві.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

СК17. Здатність аналізувати правові процеси і явища в історичному контексті.

СК18. Здатність до складання процесуальних документів.

СК19. Здатність до адаптації у професійному середовищі, вміння вирішувати складні професійні задачі, застосовуючи сучасні інформаційні технології.

СК20. Здатність до орієнтації у правових природоохоронних напрямках.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)

РН2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН14. Використовувати статистичну інформацію,

отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

PH15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

PH16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.

PH17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

PH21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

PH22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

PH23. Застосовувати у професійній діяльності нормативно-правову базу захисту навколишнього середовища, особистості, зокрема прав особи на працю.

1.2. Тематика практичних занять

№ п/п	Назва теми	К-сть годин лекції (денна/заочна)	К-сть годин практичні (денна/заочна)
МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА			
1.	Поняття та загальні засади діяльності юридичної клініки.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
2.	Юридичні клініки в сучасній системі підготовки юристів в Україні.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
3.	Діловодство та документування у юридичній клініці.	2 год. / 1 год.	2 год. / 2 год.
4.	Професійна етика у діяльності юридичних клінік.	2 год. / 1 год.	2 год. / 2 год.
5.	Право на безоплатну правничу допомогу в системі основних прав людини.	2 год. / 1 год.	4 год. / 2 год.
МОДУЛЬ II. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА			
6.	Методи та інструменти надання правничої допомоги.	4 год. / 1 год.	4 год. / 2 год.
7.	Представництво прав та інтересів клієнта.	4 год. / 1 год.	4 год. / 2 год.
8.	Надання правової допомоги юридичними клініками у різних категоріях справ.	2 год. / 1 год.	2 год. / 2 год.

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- аналіз та складання процесуальних документів;
- оцінки самостійно опрацьованого матеріалу;
- оцінки за написання есе, наукових статей, тез наукових доповідей, презентацій та участь в обговоренні проблемних питань;
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти “Юридична клінічна освіта” є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силабусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв’язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;

- виконання практичних завдань;
- аналіз та складання правових документів;
- написання есе, наукових статей, тез наукових доповідей.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ I

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ТЕМА № 1. ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Історія становлення та розвитку юридичних клінік у світі та в Україні.
2. Мета, завдання та загальні засади діяльності юридичної клініки.
3. Види юридичних клінік.
4. Нормативно-правове забезпечення організації та діяльності юридичних клінік в Україні.

Контрольні запитання до теми :

1. Якими були основні етапи становлення юридичних клінік у світі?
2. Які фактори вплинули на розвиток юридичних клінік у США та Європі?
3. Як юридичні клініки з'явилися в Україні та які події сприяли їх розвитку?
4. Які основні досягнення та проблеми існують в історії розвитку юридичних клінік в Україні?
5. Яка роль міжнародних організацій у розвитку юридичних клінік у світі?
6. Яка основна мета діяльності юридичних клінік?
7. Які завдання покладено на юридичні клініки в контексті юридичної освіти?

8. Які загальні принципи діяльності юридичної клініки та як вони реалізуються на практиці?
9. Які основні види юридичних клінік існують?
10. У чому полягають відмінності між навчальними, консультативними та судовими юридичними клініками?
11. Як визначаються функції кожного виду юридичної клініки?
12. Які основні нормативно-правові акти регулюють діяльність юридичних клінік в Україні?
13. Як законодавство України сприяє розвитку юридичних клінік?
14. Які права та обов'язки студентів та викладачів закріплені у нормативних актах, що регулюють роботу юридичних клінік?
15. Як зміни в законодавстві можуть вплинути на діяльність юридичних клінік в Україні?
16. Які проблеми існують у сфері нормативно-правового регулювання юридичних клінік в Україні та які можливі шляхи їх вирішення?

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Роль юридичних клінік у формуванні соціальної відповідальності майбутніх юристів.
2. Переваги та виклики юридичних клінік для студентів-юристів.
3. Місце юридичних клінік у системі вищої юридичної освіти України.
4. Міжнародний досвід розвитку юридичних клінік та його значення для української правової системи.

Завдання № 2

1. Складіть порівняльну таблицю діяльності юридичних клінік у різних країнах (наприклад, у США, Великій Британії, Німеччині та Україні).

2. Визначте спільні риси та відмінності у підходах до юридичної клінічної освіти на міжнародному рівні. Відповідь підготуйте у вигляді таблиці.

Завдання № 3

Розробити модель юридичної клініки для свого навчального закладу, вказавши основні напрямки її діяльності та принципи роботи. План роботи на рік.

Література (основна: 1, 5, 6, 7, 15, 16; допоміжна: 1, 4, 5, 8, 14, 22) .

ТЕМА № 2. ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ В УКРАЇНІ.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Правовий статус юридичних клінік в Україні.
2. Роль юридичної клініки у формуванні правової культури студентів-правників.
3. Теоретичні засади та роль юридичної клінічної освіти у професійній підготовці юристів в Україні.
4. Юридична клініка Навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування.

Контрольні запитання до теми:

1. Які нормативно-правові акти регулюють діяльність юридичних клінік в Україні?

2. Який правовий статус мають юридичні клініки в освітній системі України?
3. Які основні права та обов'язки студентів і викладачів, які працюють у юридичних клініках?
4. Як законодавство України впливає на організацію та функціонування юридичних клінік?
5. Яким чином участь у роботі юридичної клініки впливає на формування правової культури студентів?
6. Як юридичні клініки сприяють розвитку етичної відповідальності майбутніх юристів?
7. Які навички студенти-правники набувають через роботу у юридичних клініках?
8. Яку роль юридичні клініки відіграють у розвитку соціальної відповідальності студентів?
9. Які основні теоретичні підходи лежать в основі юридичної клінічної освіти?
10. Як юридичні клініки сприяють формуванню професійних компетенцій юристів?
11. Які методи та форми роботи використовуються в юридичній клінічній освіті для підготовки студентів до реальної юридичної практики?
12. Як юридична клінічна освіта впливає на якість підготовки юристів в Україні?
13. Поняття, мета та завдання юридичної клініки ННІП НУВГП.
14. Структура та принципи юридичної клініки ННІП НУВГП.
15. У чому полягають права та обов'язки консультантів юридичної клініки ННІП НУВГП.
16. Вимоги до організації роботи юридичної клініки ННІП НУВГП.

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Вплив юридичних клінік на професійну підготовку юристів: досвід України та інших країн.
2. Роль юридичних клінік у забезпеченні доступу до правосуддя для соціально незахищених верств населення.
3. Юридична клініка як засіб розвитку правової культури студентів-правників.
4. Міжнародний досвід юридичних клінік: можливості для імплементації в Україні.

Завдання № 2

1. Проведіть порівняльний аналіз ролі юридичних клінік у формуванні правової культури студентів в Україні та іншій країні (наприклад, США або Німеччині). Визначте спільні риси та відмінності. Відповідь підготуйте у вигляді таблиці.
2. Написати огляд літератури про теоретичні основи правової культури та її вплив на професійну діяльність юристів, використовуючи наукові статті та дослідження в цій галузі.

Завдання № 3

Розробіть проект правопросвітницької програми, яку могла б реалізувати юридична клініка для підвищення правової свідомості у місцевій громаді. Опишіть основні етапи реалізації проекту.

Література: (основна: 1, 6, 7, 15, 16; допоміжна: 4, 8, 14, 16, 21, 22, 23).

ТЕМА № 3. ДІЛОВОДСТВО ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ У ЮРИДИЧНІЙ КЛІНІЦІ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Загальні положення спеціального юридичного діловодства юридичної клініки.
2. Організаційно-нормативна документація юридичної клініки.
3. Документування надання правничої допомоги.

Контрольні запитання до теми:

1. Які основні принципи спеціального юридичного діловодства в юридичних клініках?
2. Які етапи проходить процес юридичного діловодства в клініці від отримання запиту до його виконання?
3. Як забезпечується конфіденційність інформації у спеціальному юридичному діловодстві?
4. Які особливості юридичного діловодства в контексті навчальної діяльності юридичних клінік?
5. Які основні документи регулюють організацію діяльності юридичних клінік в Україні?
6. Як організаційно-нормативна документація впливає на ефективність роботи юридичної клініки?
7. Яка роль статуту юридичної клініки в її функціонуванні?
8. Які форми звітності є обов'язковими для юридичних клінік, і чому вони важливі?
9. Які види документів використовуються для фіксації процесу надання правової допомоги в юридичних клініках?
10. Як забезпечується належна документація для клієнтів, що отримують правничу допомогу?
11. Які етапи включає в себе процес документування надання правової допомоги?

12. Яким чином документація впливає на якість правових послуг, що надаються юридичними клініками?

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Роль конфіденційності у спеціальному юридичному діловодстві: виклики та рішення.

2. Значення статуту юридичної клініки для її функціонування та розвитку.

3. Проблеми та виклики документування правової допомоги у юридичних клініках.

Завдання № 2

Скласти схеми на тему:

1. “Державні стандарти оформлення документів”.

2. “Проходження справи в юридичні клініці”.

Завдання № 3

Проаналізуйте та опишіть основні принципи спеціального юридичного діловодства, які використовуються у юридичних клініках. Включіть приклади з практики. Відповідь підготуйте у вигляді таблиці.

Завдання № 4

Підготуйте презентацію на тему: “Етапи юридичного діловодства в юридичній клініці”. Включіть візуальні матеріали та діаграми.

Література (основна: 5, 6, 13, 15, 16; допоміжна: 4, 11, 14, 23, 24) .

ТЕМА № 4. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Поняття професійної етики як самостійної галузі етичної науки.
2. Сутність юридичної етики. Особливості професії юриста.
3. Професійна етика юриста-консультанта юридичної клініки.
4. Професійна етика адвокатської діяльності.

Контрольні запитання до теми:

1. Які основні принципи професійної етики, що виділяють її як самостійну галузь етичної науки?
2. Як професійна етика відрізняється від загальної етики?
3. Які чинники впливають на розвиток професійної етики в різних професіях?
4. Яку роль відіграє професійна етика у забезпеченні якості та відповідальності в професійній діяльності?
5. Які ключові принципи юридичної етики, які повинні дотримуватись юристи в своїй діяльності?
6. Як специфіка професії юриста впливає на його етичні зобов'язання?
7. У чому полягає важливість юридичної етики для забезпечення справедливості в правосудді?
8. Які виклики можуть виникнути у юристів при дотриманні етичних стандартів?
9. Які етичні стандарти мають дотримуватись юристи-консультанти в юридичних клініках під час надання правової допомоги?

10. Як юридична клініка може впливати на формування професійної етики у студентів-правників?

11. Які особливості етичної відповідальності юриста-консультанта порівняно з адвокатом?

12. Як забезпечується конфіденційність інформації клієнтів у юридичних клініках?

13. Які основні етичні норми регулюють діяльність адвокатів?

14. Як професійна етика адвокатської діяльності впливає на довіру суспільства до юридичної професії?

15. Які особливості адвокатської етики, що відрізняють її від етики інших юридичних професій?

16. Які етичні виклики можуть виникнути у адвокатів у процесі представництва клієнтів?

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Важливість професійної етики в сучасному світі: виклики та рішення.

2. Юридична етика як основа довіри до правосуддя: роль юристів у суспільстві.

3. Роль юридичних клінік у формуванні етичних стандартів для студентів-правників.

Завдання № 2

~ Аналіз Правил адвокатської етики (зі змінами, затвердженими з'їздом адвокатів України від 15 лютого 2019 року).

Завдання № 3

1. Провести порівняльний аналіз професійної етики в різних професіях (лікарі, юристи, вчителі) і визначте спільні риси та відмінності. Відповідь підготуйте у вигляді таблиці.

2. Напишіть реферат про історію розвитку професійної етики як галузі етичної науки. Включіть основні етапи та впливи.

Література (основна: 1, 3, 6, 14, 15; допоміжна: 1, 3, 4, 6, 7, 13).

ТЕМА № 5. ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ В СИСТЕМІ ОСНОВНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Поняття та сутність безоплатної правничої допомоги.
2. Надання безоплатної первинної правничої допомоги: поняття, види, суб'єкти та порядок розгляду звернень.
3. Надання безоплатної вторинної правничої допомоги: поняття, види, суб'єкти та порядок розгляду звернень.
4. Міжнародний досвід надання безоплатної правничої допомоги.

Контрольні запитання до теми:

1. Що таке безоплатна правнича допомога і які її основні складові?
2. Яка роль безоплатної правничої допомоги в системі правосуддя?
3. Які категорії осіб можуть отримувати безоплатну правничу допомогу?
4. Які основні принципи регулюють надання безоплатної правничої допомоги в Україні?

5. Що таке первинна правнича допомога і чим вона відрізняється від вторинної?
6. Які види первинної правничої допомоги існують і які з них найбільш поширені?
7. Хто є суб'єктами надання первинної правничої допомоги?
8. Який порядок розгляду звернень за безоплатною первинною правничою допомогою?
9. Що таке вторинна правнича допомога і які її основні компоненти?
10. Які види вторинної правничої допомоги можуть бути надані клієнтам?
11. Які особи мають право на отримання вторинної правничої допомоги?
12. Який порядок розгляду звернень за безоплатною вторинною правничою допомогою?
13. Які країни мають успішні програми безоплатної правничої допомоги і в чому полягає їхній досвід?
14. Як міжнародні організації сприяють розвитку системи безоплатної правничої допомоги в різних країнах?
15. Які основні принципи та моделі надання безоплатної правничої допомоги використовуються в інших країнах?
16. Які уроки можуть бути взяті з міжнародного досвіду для вдосконалення системи безоплатної правничої допомоги в Україні?

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Безоплатна правнича допомога як основа доступу до правосуддя: виклики та можливості.

2. Безоплатна правнича допомога: соціальна відповідальність держави та громадських організацій.

3. Аналіз ефективності системи первинної безоплатної правничої допомоги в Україні.

4. Важливість безоплатної вторинної правничої допомоги для соціально вразливих груп.

5. Міжнародні моделі безоплатної правничої допомоги: переваги та недоліки.

Завдання № 2

~ Аналіз Закону України “Про безоплатну правничу допомогу”, редакція від 20.05.2022 року, підстава - 2238-IX.

Завдання № 3

1. Проаналізуйте досвід та опишіть надання безоплатної правничої допомоги в одній або кількох країнах, порівняйте його з українським досвідом. Відповідь оформити у вигляді таблиці.

2. Порівняйте систему вторинної правничої допомоги в Україні з іншою країною та визначте ключові відмінності. Відповідь оформити у вигляді таблиці.

Завдання № 4

Розробити рекомендації для українського уряду на основі міжнародного досвіду надання безоплатної правничої допомоги.

Література (основна: 1, 6, 7, 16; допоміжна: 2, 7, 13, 17, 19, 20, 21).

МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ТЕМА № 6. МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Інтерв'ювання як форма спілкування юриста з клієнтом.
2. Консультування клієнта.
3. Складання правових висновків і проектів процесуальних документів.

Контрольні запитання до теми :

1. Які основні етапи інтерв'ювання клієнта юристом?
2. Які техніки інтерв'ювання можуть використовуватися юристами для отримання необхідної інформації?
3. Які фактори впливають на ефективність інтерв'ювання клієнта?
4. Як юрист може забезпечити конфіденційність під час інтерв'ювання?
5. Які помилки слід уникати під час інтерв'ювання клієнта?
6. Які основні принципи консультування клієнта юристом?
7. Як юрист може визначити потреби клієнта під час консультування?
8. Які стратегії можуть допомогти юристу в ефективному консультуванні клієнта?
9. Як юрист може забезпечити зрозумілість правових порад для клієнта?
10. Яка роль етики у процесі консультування клієнта?
11. Які етапи включає процес складання правового висновку?
12. Які елементи повинні бути присутніми в проекті процесуального документа?
13. Як юрист може забезпечити точність і зрозумілість правових висновків?

14. Яка роль аналізу правових норм у процесі складання процесуальних документів?

15. Які поширені помилки допускаються під час складання правових висновків і процесуальних документів?

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Вплив культурних відмінностей на процес інтерв'ювання: виклики для юристів.
2. Етичні принципи консультування: баланс між професійними рекомендаціями та інтересами клієнта.
3. Технології у консультуванні: як сучасні засоби комунікації змінюють юридичну практику.
4. Аналіз прикладів: як неправильне складання процесуальних документів може вплинути на справу.

Завдання № 2 (робота у малих групах)

Розробити сценарій інтерв'ювання: створити сценарій інтерв'ю з клієнтом, який потребує юридичної допомоги, включаючи ключові запитання та техніки активного слухання.

Завдання № 3

Скласти документи:

1. Письмовий консультативний висновок.
2. Позовну заяву (на ваш вибір).

Література (основна: 2, 3, 4, 5, 6, 7; допоміжна: 1, 2, 4, 6, 10, 12).

ТЕМА № 7. ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Теоретичні засади представництва клієнта.
  - 1.1. Конституційне провадження.
  - 1.2. Провадження у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві.
  - 1.3. Кримінальне провадження.
2. Особливості представництва інтересів клієнта в органах державної влади, місцевого самоврядування, перед фізичними і юридичними особами.
3. Альтернативні способи вирішення спорів. Медіація.
4. Міжнародна практика застосування медіації свідчить.

Контрольні запитання до теми:

1. Які основні принципи конституційного провадження в Україні?
2. Яка роль представництва клієнта у справах конституційного провадження?
3. Які основні етапи конституційного провадження, на яких представник може вплинути на процес?
4. Які права та обов'язки представника клієнта в конституційному судочинстві?
5. Які основні відмінності між представництвом у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві?
6. Які права має представник клієнта у цивільному судочинстві?
7. Як адвокат може забезпечити захист прав клієнта у господарському судочинстві?
8. Які особливості представництва в адміністративних справах?
9. Яка роль адвоката у кримінальному провадженні?
10. Які основні етапи кримінального провадження, де представник може вплинути на результат?

11. Які права та обов'язки захисника у кримінальному провадженні?
12. Які гарантії має підозрюваний у кримінальному процесі в контексті представництва?
13. Які особливості представництва клієнта в органах державної влади?
14. Як юрист може ефективно представляти інтереси клієнта в органах місцевого самоврядування?
15. Які права має клієнт при представництві своїх інтересів перед фізичними та юридичними особами?
16. Які стратегії можуть використовувати юристи для успішного представництва клієнта в переговорах?
17. Які основні переваги альтернативних способів вирішення спорів у порівнянні з традиційним судочинством?
18. Яка роль медіатора в процесі медіації?
19. Які етапи проходить процес медіації?
20. Які типові випадки можуть бути вирішені за допомогою медіації?
21. Які країни є лідерами у використанні медіації як способу вирішення спорів?
22. Які міжнародні стандарти існують для медіації?
23. Як міжнародний досвід впливає на розвиток медіації в Україні?
24. Які виклики постають перед країнами при впровадженні медіації у правову систему?

Практичні завдання:

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

- 1. Роль представництва клієнта в забезпеченні справедливості в судочинстві.**

2. Ефективність представництва інтересів клієнта в органах місцевого самоврядування.
3. Медіація: переваги та недоліки у вирішенні конфліктів.
4. Країни-лідери у впровадженні медіації: аналіз успішних практик.

Завдання № 2 (робота у малих групах)

Моделювання судового процесу: організуйте моделювання судового процесу в рамках юридичної клініки, в якій студенти можуть взяти на себе ролі юристів, суддів і свідків. Після провести обговорення щодо того, як цей досвід вплинув на їхнє розуміння правової культури.

Завдання № 3

Скласти довіреність на представництво інтересів фізичної особи в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Література (основна: 6, 7, 11, 12, 16; допоміжна: 1, 2, 4, 9, 15, 18).

ТЕМА № 8 . НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ ЮРИДИЧНИМИ КЛІНІКАМИ У РІЗНИХ КАТЕГОРІЯХ СПРАВ

ПЛАН ЗАНЯТТЯ:

1. Правнича допомога у протидії домашньому насильству.
2. Правнича допомога у системі пенітенціарних установ.
3. Правнича допомога у захисті прав біженців і внутрішньо переміщених осіб.
4. Правнича допомога у захисті прав військовослужбовців та членів їх сімей.

Контрольні запитання до теми:

1. Які основні форми правничої допомоги доступні жертвам домашнього насильства?
2. Які правові механізми існують для захисту жертв домашнього насильства в Україні?
3. Яка роль адвоката у справах про домашнє насильство?
4. Як юридична допомога може вплинути на запобігання повторного насильства?
5. Які права мають ув'язнені у пенітенціарних установах в Україні?
6. Яка роль правничої допомоги у забезпеченні прав людей, які відбувають покарання?
7. Які основні виклики постають перед адвокатами, що працюють з клієнтами у пенітенціарних установах?
8. Як правнича допомога може сприяти реабілітації ув'язнених?
9. Які основні права мають біженці та внутрішньо переміщені особи в Україні?
10. Які механізми правничої допомоги доступні для біженців і внутрішньо переміщених осіб?
11. Як адвокати можуть допомогти у вирішенні правових питань, що виникають у біженців?
12. Які виклики стоять перед правниками, які працюють з біженцями та ВПО?
13. Які права мають військовослужбовці та їхні родини в Україні?
14. Яка роль правничої допомоги у захисті прав військовослужбовців під час служби?
15. Як правники можуть сприяти захисту прав членів сімей військовослужбовців?

Практичні завдання

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Ефективність правової допомоги в захисті жертв домашнього насильства: досвід України та міжнародна практика.
2. Психологічний аспект правничої допомоги жертвам домашнього насильства: значення підтримки.
3. Значення правничої допомоги у відновленні прав біженців після конфліктів.
4. Правнича допомога для членів сімей військовослужбовців: специфіка і потреби.
5. Правовий статус біженців та ВПО: роль правників у вирішенні правових питань.

Завдання № 2

Розгляньте реальний випадок, в якому була надана правнича допомога жертвам домашнього насильства. Проаналізуйте, які стратегії були використані адвокатом і які результати були досягнуті.

Завдання № 3

Підготуйте презентацію про правову допомогу військовослужбовцям в Україні, включаючи ключові аспекти їхнього захисту.

Література (основна: 8, 9, 10, 11; допоміжна: 6, 7, 10, 12, 19, 22, 23).

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Підготовка до семінарських занять допомагає глибше вивчити основні теми дисципліни “Юридична клінічна освіта”, а самостійна робота сприяє кращому засвоєнню матеріалу, формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання та оволодіти вмінням самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами та спеціалізованою літературою.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- виконання домашніх завдань;
- складання схем, таблиць з тем курсу “Юридична клінічна освіта”;
- складання процесуальних документів;
- робота як з нормативними актами внутрішнього законодавства, так і з міжнародними актами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та іншими міжнародними актами, а також тлумачення їх відповідно до конкретних обставин;
- доопрацювання матеріалів лекції шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання нормативно-правових актів;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової спеціалізованої літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

Підготовка до семінарських занять передбачає вирішення ситуаційних задач з відповідної теми. Вирішення ситуаційних задач передбачає ретельне вивчення всіх питань семінарського заняття, ознайомлення з рекомендованою літературою, опрацювання та детальний аналіз нормативних джерел з відповідної теми.

Розглядаючи конкретне завдання, необхідно дослідити всі обставини казусу і чітко відповісти на поставлені після завдання питання. Відповіді мають носити розширений та обґрунтований характер, обов’язково із посиланням на норми того чи іншого нормативного акту, а також на монографічне або навчально-методичне джерело, яке використовувалося.

Складаючи схеми чи таблиці, необхідно ознайомитися зі всіма матеріалами відповідної теми, опрацювати нормативно-правові акти та іншу спеціалізовану літературу. Виклад матеріалу в схемах та таблицях повинен бути стислим, максимально інформованим. Текстову інформацію, що подано в схемах та таблицях, потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних чи стилістичних помилок. Схеми, таблиці мають бути подані на електронному носії та у роздрукованому вигляді, а також можуть бути у письмовій формі.

4. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Однією з форм організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи є індивідуальна робота здобувачів освіти.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни “Юридична клінічна освіта” може включати:

- написання наукових статей, тез наукових доповідей, рефератів та їх презентація на семінарських заняттях;
- участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, наукових засіданнях, науково-практичних семінарах, колоквиумах тощо;
- участь у роботі та діяльності юридичної клініки ННП НУВГП;
- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;
- зібрання постатейного матеріалу та письмовий аналіз законодавства України;
- розробка мультимедійних презентацій у вигляді спеціально підготовленого слайд-шоу, де матеріал подається у вигляді схем, діаграм, статистичних даних тощо.

Вибір видів індивідуальної роботи здійснюється студентом за власними інтересами та попереднім узгодженням з викладачем. Тематику та форму індивідуальної роботи студент отримує на початку навчального року і здає роботу у визначені строки. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює науковий керівник. Індивідуальна робота подається на кафедру для перевірки до початку екзаменаційної сесії.

Теми для написання рефератів

(есе, наукових статей, тез наукових доповідей, презентацій)

1. Сучасні підходи щодо розуміння діяльності юридичної клініки вищого навчального закладу.
2. Модель функціонування сучасної української юридичної клініки вищого навчального закладу.
3. Юридична клініка вищого навчального закладу: передумови виникнення.
4. Еволюція розвитку юридичного клінічного руху в європейських державах та Україні.
5. Специфіка діяльності юридичних клінік.
6. Україна: сучасний стан юридичної клінічної освіти.
7. Процес формування юридичного клінічного руху.
8. Пропозиції вдосконалення діяльності юридичних клінік в Україні.
9. Консультант як суб'єкт діловодства та документування в юридичній клініці.
10. Основи сучасного діловодства та його функції.
11. Методичний базис діловодства та документування юридичної клініки.
12. Загальні уявлення про етику. Професійна етика юриста.
13. Учасники юридичної клініки: проблематика взаємовідносин.
14. Професійна та загальна етика юриста. Співвідношення.
15. Пропозиції вдосконалення діяльності юридичних клінік в Україні.
16. Безоплатна первинна та вторинна правнича допомога: поняття та співвідношення.
17. Інноваційні методи надання первинної правничої допомоги.
18. Юридичне консультування як напрям діяльності правових громадських приймалень, юридичних клінік.
19. Загальна характеристика чинних нормативно-правових актів у сфері юридичного консультування.
20. Правове регулювання представництва інтересів клієнта.

- 21.** Позасудова медіація.
- 22.** Перспективи професійної спеціалізації діяльності юридичних клінік.
- 23.** Окремі проблеми надання безоплатної правничої допомоги у кримінальному провадженні.
- 24.** Надання безоплатної правничої допомоги засудженим особам в Україні.
- 25.** Особливості надання безоплатної правової допомоги в умовах воєнного стану в Україні.

Тези доповіді повинні бути обсягом 2-5 сторінок тексту та набрані у редакторі Microsoft Word (LibreOffice Writer) шрифтом Times New Roman, розмір шрифту 14, інтервал між рядками одинарний. Формат аркуша - А4. Параметри сторінки: ліве поле - 2.0 см, праве - 2.0 см, верхнє - 2.0 см, нижнє - 2.0 см. Сторінки без нумерації. Назва доповіді друкується великими літерами, шрифт жирний, без нахилу та підкреслювань, по центру аркуша, без переносів, відокремлюється від тексту одним вільним рядком зверху та знизу.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004, № 40-41, 42. Ст. 492.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
7. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
9. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.
10. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. Ст. 190.
11. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017 № 35. Ст. 376.
12. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 № 3460 -

VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 7. Ст. 51.

13. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: *Наказ Міністерства юстиції України*, документ z0736-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text>.

14. Правила адвокатської етики : З'їзд адвокатів України, документ n0001891-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>.

15. Положення “Про юридичну клініку Навчально-наукового інституту права Національного університету водного господарства та природокористування”. Рівне, 2021.

16. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесі та представництва у кримінальному процесі, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 21.12.2017 № 4125/5.

Допоміжна література

1. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку: А28 матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с.

2. Адміністративно-правові засади реалізації права на отримання професійної правничої допомоги в Україні : навч. посіб./ А. В. Боровик, А. В. Дерев'янко, О. Ю. Дрозд та ін. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2021. 252 с.

3. Бабенко А. М., Борисова О. О. Юридична деонтологія: навч. посіб. Одеса : ОДУВС, 2022. 176 с.

4. Ващук О. Л. Посібник для консультанта юридичної клініки/ О. П. Ващук, Р. Ю. Гера. Львів : ПАІС, 2008. 248 с.

5. Галай А. О., Стаднік В. В. Організаційна та управлінська модель юридичної клініки в Україні: забезпечення якісного функціонування : навчальний посібник. К. : Атака, 2015. 280 с.

6. Давлатов Ш. Б. Взаємодія консультанта юридичної клініки з клієнтом під час первинного інтерв'ювання: юридично-психологічний аспект. *Правова позиція*. Випуск № 4 (33). 2021.

С. 21–25.

7. Дуліба Є. В. Особливості надання безоплатної правової допомоги для військовослужбовців в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 2 (34). С. 57–63.

8. Дуліба Є., Теремецький В. Юридична клініка як форма навчання і забезпечення реалізації права на правову допомогу. *Приватне право і підприємництво*. 2022. Вип. 21. С. 132–139.

9. Дутко А., Нагірняк О. Медіація як спосіб вирішення сімейних спорів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. Т. 7. № 1. С. 148–152.

10. Зейкан Я. П., Лисак О.М., Барсук В.М. Адвокатська техніка (підготовка до процесу і методики переконання). Київ : Дакор. 2023. 618 с.

11. Кравчук М., Грицан О. Юридична клінічна освіта як ефективний спосіб підготовки правників. *Актуальні проблеми правознавства*. № 2 (26). 2021. С. 42–48.

12. Кудрявцев О. В. Адвокат в умовах воєнного стану: участь в окремих слідчих та процесуальних діях: практ. посіб. / 2-ге вид., випр. та доповн. Київ : Норма права. 2024. 166 с.

13. Литвин О. Л. Особливості надання безоплатної правової допомоги населенню в умовах воєнного стану. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 2. С. 76–81.

14. Лоджук М. Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 328 с.

15. Любченко Я. П. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретикоправовий аспект : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2018. 120 с.

16. Правнича клінічна освіта в Україні : навчальний посібник / за заг. ред. В. М. Суценка. К. : Ваіте. 2020. 274 с.

17. Право особи на безоплатну правову допомогу / Ю. О. Данилевська, Л. В. Павлик, З. З. Петрович, У. О. Цмоць. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 136 с.

18. Рахліс В. Л., Павленко О. О. Переговори і медіація : підручник для підготовки професійного переговорника / видання 2-е перероблене. Дніпро ТОВ «Дріант», 2021. 344 с.

19. Рогозіннікова К. С. Центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги як суб'єкти запобігання та протидії

домашньому насильству. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 182–186.

20. Рогозіннікова К. С. Правопросвітництво в діяльності системи безоплатної правової допомоги. *Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2023. Випуск № 75(1). С.267–271.

21. Рогозіннікова К. С. Особливості взаємодії юридичних клінік з системою надання безоплатної правової допомоги. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. Випуск № 2. С. 245–249.

22. Шевченко А. Історія виникнення юридичних клінік. Хрестоматія юридичної клінічної освіти: Збірка текстів для читання : навчальний посібник / Авт.-укл. А. О. Галай. Київ : Асоціація юридичних клінік України, 2010. 418 с.

23. ЮРИДИЧНА КЛІНІЧНА ОСВІТА за результатами роботи Міжнародного наукового форуму «РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ НАУКИ І ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ». *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Випуск № 1. Том 1. 2023. 138 с.

24. Юридичне документознавство : навчальний посібник / С. С. Вітвіцький, О. М. Мердова, Л. П. Петришин, А. П. Сахно, І. К. Хозлу; за заг. ред. С. С. Вітвіцького ; 2-ге вид. доповн. та переробл. Кропивницький : ДонДУВС, 2022. 203 с.